

مه‌لا یان (مامۆستای ئایینی)؟

له ده‌سته‌هازانه به‌پیتی گۆزانی کاتو شۆین و به‌کارهێنانی له‌لایهن خه‌لکه‌وه گۆزانیان به‌سه‌ردا هاتوووه‌ دیت، بۆیه مه‌رح نیه نه‌و مانایه‌ی له‌سه‌رده‌مه‌یکه‌ی دیاریکراوه‌یه‌یان بووه‌ نێستا هه‌مان مانا بگه‌یه‌ن.

ئه‌گه‌ر له‌ وشه‌ی (مه‌لا) وه‌ ده‌ست پێ بکه‌ین، له‌گۆزندا (سی چل سال پێش نێستار به‌سه‌رو سه‌ر) مه‌لا به‌که‌سه‌یک ده‌گۆتێرا که‌ هه‌لگره‌ی نێجازه‌ی مه‌لاهه‌تی (الإجازة العلمية) بایه‌و لانی که‌م دوازه‌ عه‌لمه‌که‌ی بزانییه‌، نه‌وکات پیتی ده‌گۆتێرا مه‌لا ده‌یتوانی مه‌لاهه‌تی بکات به‌هه‌موو نه‌رکه‌کانه‌وه‌ (پێش نوێژ و تارخوینی، ته‌دریس و وانه‌وتنه‌وه‌، ماربه‌رینی ئافه‌رت ... هتد)، به‌لام به‌داخه‌وه‌ له‌گه‌ل ته‌په‌ری کات نه‌و نازناوه‌ جوانه‌ له‌ نه‌رخه‌ که‌م کرایه‌وه‌، نێستا وای له‌یهاتوووه‌ وشه‌ی مه‌لا بۆ هه‌رکه‌سه‌یک به‌کارده‌یت ئه‌گه‌ر زانیاریه‌که‌ی که‌مه‌یشی هه‌بێ، ته‌نها به‌تاوانی پێش نوێژی بکات یان دوو قسه‌ له‌به‌اری نایه‌سه‌وه‌ بۆ خه‌لکه‌ی بکات به‌ مه‌لا ده‌ناسرێ، بێ شوه‌ی هیچ پێوه‌ریکی دیاریکراوه‌ هه‌بێ بۆ پێدانی نه‌و نازناوه‌، ته‌نانه‌ت زۆرینه‌ک له‌وانه‌ی نێجازه‌ی مه‌لاهه‌تییه‌شیا بپێ ده‌درت له‌لایهن مامۆستایانی به‌رته‌ره‌وه‌ شارده‌زایه‌که‌ی نه‌وتێران نیه‌ و به‌ماوه‌یه‌که‌ که‌م کرانه‌ته مه‌لا، ته‌مانه‌ هه‌موو وایان کرده‌ وشه‌ی مه‌لا نه‌و بایه‌خه‌ی جارانی نه‌بی له‌ناو خه‌لکه‌وه‌ له‌ناو خودی چه‌ینه‌ مه‌لاش دا، ته‌نانه‌ت وای له‌یهاتوووه‌ که‌سانیک به‌ هه‌ر خۆپنده‌واریان نبه‌ی بانگ ده‌کرێن به‌ مه‌لا یان که‌سانیکه‌ی تر که‌ هه‌ر باوه‌ریان به‌ نایین نیه‌ به‌و جۆزه‌ی که‌ نێسلام ده‌یلی به‌هه‌مان نازناو بانگ ده‌کرێن، نه‌وانه‌

مه‌لا یاسین وه‌رتی

یه‌ئیکه‌ له‌گه‌رت هه‌سه‌ره‌که‌کانی به‌رده‌م موزی ئەم سه‌رده‌مه‌ بۆ تیگه‌یه‌شتن له‌ چه‌مکه‌ و زاواوه‌ جوژ به‌جۆزه‌کانی نار کۆمه‌لگا بریتیه‌ی له‌ ناروونی و نه‌بوونی پێناسه‌یه‌که‌ی دیاریکراوه‌ بۆ زۆرینه‌ک له‌ چه‌مکه‌، بێگومان نه‌و ئه‌لۆژی و ناروونیه‌یه‌ چه‌مه‌که‌ نایه‌یه‌کانیه‌ش گرتۆته‌وه‌، ته‌مه‌ش وای کرده‌وه‌ زۆر باه‌تی هه‌سته‌یار به‌هه‌له‌ مامه‌له‌یان له‌گه‌ل دا بکریه‌ت.

له‌واته‌تیکه‌ی زۆرینه‌ موسه‌لمانی وه‌ک کوردستانی خۆمان دا وشه‌ی (مه‌لا، مامۆستای ئایینی، زانی ئایینی، پێش نوێژ و تارخوین ... زۆر به‌کار ده‌ین و له‌سه‌ر زاران، هه‌رکام له‌وانه‌ش مانای جیاوازه‌ی تاییه‌ت به‌خۆیان هه‌یه‌و ده‌بی لێک جیا بکریته‌وه‌ بۆ شوه‌ی به‌تاوانی قسه‌ له‌سه‌ر نه‌رکه‌و زۆری هه‌ریه‌که‌ له‌وانه‌ له‌ناو کۆمه‌لگادا به‌شێوه‌ی دروست بکریه‌ت و شێواندن دروست نه‌یه‌ت. پێش قسه‌کردن له‌سه‌ر نه‌و چه‌مه‌که‌ ده‌بی ته‌وه‌ بزانی مانا مه‌فه‌ومی هه‌ریه‌که‌

مه‌لاهه‌تی ریجالی ده‌وی

هه‌یمن عومه‌ر خو‌شنا

شه‌قلاوه‌

سیاسی دینی! مقصودیان حقیقه‌تی دین بێ! نه‌ک مه‌زه‌به‌و طریقه‌ بکهن و بس! اول مه‌لاهه‌کیان له‌گه‌ل یه‌ک دوشمنایه‌تی نه‌ک، خۆیان و آتبعیان به‌ دقایق و رقیقه‌ی مسائلی مشغول نه‌کن! به‌لکه‌و به‌ دینی سه‌ه، روحنێ لطف و شیط، ساقی ال عمل، جالبی نغم، دافعی ضرر مشغول بکه‌ن! طلبی علم معزته بۆ نه‌چورنه‌ جه‌اد...)) که‌و ابوه‌ شیوازی گه‌یاندنی دینه‌که‌ رۆحی په‌یامه‌که‌یه‌، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا ده‌ست گرتن به‌ رۆحی نایین و شته‌ سه‌ره‌که‌ی و بپۆستییه‌کان، پێشه‌ی سه‌ره‌که‌ی مه‌لاهه‌تی یه‌، نه‌ک خه‌وانه‌هه‌ست هه‌و خه‌ریک کردنه‌ به‌ هه‌ندێ پرسه‌ی خه‌یالۆی، که‌ که‌م به‌لگه‌ دارو که‌م پۆستی، با له‌ نیو قیلو قالی زانسته‌کانیش هه‌بن، که‌ هه‌ندیکیان ته‌نیا وه‌سیه‌لن بۆ فیزیی و ره‌وانی زمان و زانسته‌که‌، نه‌ک پراکتیک کردنی.

له‌ئێ وه‌ندێ خه‌لکه‌ی ره‌شۆکدا وا بوه‌، نه‌وه‌ی مه‌لاهه‌تی ته‌واو کردو یان به‌ واتایه‌که‌ی تر، بوو به‌ مه‌لا، نه‌وا وازی له‌ خۆپندن هه‌ناو کاتی هه‌سه‌ناه‌یه‌، له‌ راستیدا به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ نه‌و کات کاتی خۆپندنه‌وه‌ و موئالاکردن و لێکۆله‌نه‌وه‌یه‌ و نه‌رکی (مه‌لا) قورستر ده‌بێ، له‌وانه‌ گه‌وه‌ بونی قابیلیه‌ته‌که‌ بۆ مه‌لاهه‌تی، له‌ شان دانه‌ به‌ر نه‌و زانسته‌یه‌، به‌و شێوه‌یه‌ که‌ تا مردن هه‌ر خۆپندن و هه‌ر خۆپندن بپێته‌ مه‌شخه‌ل و چرای ری، بۆ نه‌وه‌ی پیاوی دین و زانستیان لێ ده‌برچێ و به‌ حه‌قیقه‌ت بینه‌ پێشه‌وای دین، چونکه‌ که‌وته‌ هه‌له‌ی مه‌لا، یان، له‌ که‌م و کوپی زانستی دینییه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ، که‌ دواجار به‌ شێوه‌یه‌که‌ی نه‌رینی به‌سه‌ر ئایه‌که‌ خۆیدا ده‌شکێته‌وه‌.

خالیکێ تر نه‌وه‌یه‌ هه‌موو هه‌ول و ماندوو بوونه‌کان بۆ مه‌به‌ستی نایینه‌که‌ بۆ به‌ گشتی، نه‌ک مه‌زه‌به‌ و ته‌ریقه‌ت، نه‌وانه‌ی هه‌لگره‌ی پێشه‌ی مه‌لاهه‌تی، خه‌می هه‌ره‌ گه‌وره‌یان خه‌می نایین و گه‌یاندنی نایینه‌ وه‌ک خۆی، که‌ کالان به‌قه‌د بالا، به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ نه‌وانه‌ی به‌م پێشه‌ی مه‌لاهه‌تییه‌وه‌ مه‌به‌ستی ته‌نیا گه‌شه‌ی مه‌زه‌به‌ و رێچکه‌ و ته‌ریقه‌ت، نه‌وا خۆیان بچووکه‌وه‌ و کالایان له‌ بالا مه‌لاهه‌تییدا بچووکه‌وه‌ و با بۆ ئه‌م رێچکه‌نه‌ش خه‌لکه‌ی تر بپێته‌ پشپۆر و مشهورخۆر، له‌گه‌ل نه‌مه‌شدا ده‌بی کالکه‌ی نایین بکهنه‌ که‌ره‌سته‌ی کار له‌سه‌ر کردن نه‌ک به‌ کاری خه‌یالی ناپۆستی و وشک خه‌ریک بن.

وای بۆ ئه‌وئ رۆژی هه‌موو مامۆستایانی ئایینی به‌ قه‌ولی جه‌نابی (مه‌لاهی گه‌وره‌)، تا مردن هه‌ر له‌ نێو عه‌لمدا ده‌بیون و ده‌یانخۆپندنه‌وه‌و ده‌یانخۆپندنه‌وه‌ و ده‌یانخۆپندنه‌وه‌، به‌ جۆرێک زه‌حمه‌تی نه‌و نه‌رکه‌ گه‌وره‌ له‌ناو بۆته‌ی ریجال بوون دا به‌رجه‌سته‌ ده‌بێ، که‌ دواجار نه‌و مه‌لاهه‌تییه‌ ریجالی وه‌ک مه‌لاهی گه‌وره‌ به‌ره‌م دێنێ. جیا له‌ هه‌موو پشپۆرییه‌تیک، مه‌لاهه‌تی ریجالی ده‌وی ریجال!!!

(١) ته‌فسیری کوردی له‌ که‌لامی خوداوه‌ندێ، مه‌لاهی گه‌وره‌، به‌رگی چواره‌م ١٠٢٤.

له‌چاره‌سه‌ری نه‌و گه‌رت. جیگه‌ی باسه‌ نه‌ک هه‌ر وتارییه‌تی بێ برانامه‌ (شه‌اده‌) به‌لکه‌و نه‌وانه‌ش که‌ خاوه‌ن برانامه‌ن و به‌ ناوێشان و تارییه‌تی دامه‌زوان زۆریان جیگه‌ی په‌زنامه‌ندی خه‌لکه‌ی نێو و تاره‌کانیان له‌ناسته‌ی پۆستی دانین، نه‌و لاوزیه‌ش به‌رای من ده‌گه‌رته‌وه‌ بۆ چه‌ند هۆکارنیک، له‌وانه‌: نه‌بوونی پێوه‌ریکی دروست بۆ بێ سپاردنی ته‌مکی و تارییه‌تی، نه‌بوونی خۆی پێگه‌یاندن و راهێنان بۆ تارییه‌تی به‌پێی پۆستی، نه‌بوونی هه‌له‌سه‌نگاندن و تاقی بکرنه‌وه‌ و به‌داواچوون بۆ نه‌وای و تارییه‌تی مژگه‌وته‌کان له‌شویی کاره‌کانیان، و په‌چاو نه‌کردنی توانای که‌سه‌ی وتارییه‌تی وای خه‌لکه‌ی به‌رامبه‌ر به‌و که‌سه‌ی که‌مه‌ترخه‌می خودی مامۆستایان له‌ خۆ رۆشنێکردن و گه‌شه‌دان به‌ توانای زانستیان و، په‌ریه‌وه‌ نه‌کردنی شیوازی گه‌نج و گه‌یاندنی تاره‌کانیان به‌ خه‌لکه‌ی، جیگه‌ر ده‌وه‌ی خه‌لکه‌یکه‌ی زۆر له‌ناو یه‌کتی زانایان دا که‌ نه‌و پێناسه‌ نایان گه‌رتنه‌وه‌ به‌هۆی مله‌لانی سیاسیه‌وه‌ خۆپندانه‌ته‌ ناو یه‌کتی زانایان و سه‌ره‌نجام وه‌ک مامۆستای ئایینی ناستێران، ته‌مانه‌وه‌ زۆر هۆکاری ته‌ریه‌.

شوه‌وخونی مامۆستای شه‌هید مه‌لا محمادی موزوی و شه‌هید مه‌لا علی قازی و مه‌لا محمادی توری و مه‌لا عبدالرحمن دری، که‌ به‌پشتگیری راسته‌وخۆی جه‌نابی کاک تیدریس بارزانی توانیان ته‌واو زانیان له‌ناواریدا به‌سه‌ر بکه‌نه‌وه‌و بانگێشتیان بکه‌ن بۆ کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌ی به‌فراران له‌تۆزگای (زێوه‌)ی شه‌هیده‌روه‌ر سازیدن و جاریکی تر باره‌گای یه‌کتی زانیانی ئایینی ئیسلامی کوردستان به‌ناوی لێژنه‌ی (ته‌زیی) به‌ره‌مه‌ی ده‌ست به‌کاربوو نه‌ک به‌ناوی مه‌کتبه‌ی ته‌نفیزی. نه‌وه‌ بوو په‌یتا په‌یتا و زۆر له‌ده‌وای رۆژو ساڵ له‌ده‌وای ساڵ نه‌م رێخه‌راوه‌ گه‌شه‌ی سه‌ندوو زانیان چ نه‌وانه‌ی له‌ناواری چه‌ک له‌شان و چ نه‌وانه‌ی له‌به‌ر زه‌بیر زه‌نگی دۆژمن یاد په‌یڕین و پرسیان له‌وباره‌گایه‌

yasinwarty@yahoo.com

له‌په‌ڕه‌وه‌ جیگه‌ی وشه‌ی مه‌لا بگه‌رتنه‌وه‌ نه‌ویش (مامۆستای ئایینی)یه‌. زاواوه‌ی مامۆستای ئایینی له‌ناو خه‌لکه‌ی نه‌مزه‌وه‌ هه‌مان نه‌و مانایه‌ ده‌به‌خشی که‌ پێشتر وشه‌ی مه‌لا بۆ به‌کار ده‌هێنرا، بۆیه‌ ده‌بینین به‌ده‌گه‌ن وایه‌ که‌سه‌یک به‌مه‌لا بانگی نه‌وانه‌ بکات که‌ به‌ مه‌لا ته‌واوو راسته‌قینه‌یان ده‌زانێ، هه‌ندێک جارێش له‌جیاتی مامۆستای ئایینی (زانای ئایینی) به‌کار ده‌هێنێ، گه‌رچی زانی ئایینی به‌رای من ده‌بی به‌ که‌سه‌یک بگوترێ که‌ لانیه‌که‌م تاییه‌قه‌مند (مختص) بێ له‌ یه‌کتیک له‌ زانسته‌ شه‌رحیه‌کانی وه‌ک (تفسیر، حه‌دیس، فقه، اصول الفقه، اصول الدین، ...) له‌وانی ته‌ریه‌ تاراوه‌یه‌که‌ی باش شارده‌زا بیت.

له‌لاهه‌کی ته‌ره‌ زاواوه‌ی پێش نوێژو تارخوین (نێسام و خه‌تیبه‌) وه‌ک دوو نازناوی پێشه‌یی به‌کارده‌ین بۆ نه‌و که‌سانه‌ی به‌ ره‌می هه‌لده‌ست به‌ کاری پێش نوێژی و خۆپندنه‌وه‌ی وتاری هه‌ینی له‌ مژگه‌وته‌کاندا، نه‌و که‌سانه‌ش که‌ نه‌و نازناویان پێداوه‌و هه‌لده‌ست به‌و کاره‌ هه‌ندیکێان ده‌رجوی جوژه‌کان و هه‌لگره‌ی نێجازه‌ی مه‌لاهه‌تی، هه‌ندیکه‌ی تریان ده‌رجوی قوتابخانه‌و په‌یمانگاکانی سه‌ر به‌ ده‌زاری ته‌واقف و کۆلیژی شه‌ریعه‌ن، هه‌ندیکه‌یان هیچ کام له‌و برانامانیان نیه‌وه‌ له‌به‌ر نه‌بوونی پێش نوێژ و تارخوین له‌و شێتانه‌ دانه‌ران، به‌پێی لێدانه‌کانی به‌ره‌رسی و ده‌زاری ته‌واقف نه‌وه‌ به‌شه‌ی سه‌یبه‌میان زۆرینه‌ی وتارییه‌کانی هه‌رێم پێک دێنن و تاییه‌تاش و ده‌زاره‌ت ده‌سته‌وسان بسوه‌

میژووی زانیان وه‌ک خۆی

مه‌لا رسول گه‌زنه‌یی

سازدا بۆ سه‌ره‌لوه‌ی کردنه‌وه‌ی یه‌کتی زانیان هه‌ر ته‌وکات مامۆستا بوو به‌ته‌ندامی مه‌کتبه‌ی ته‌نفیزی که‌ مه‌لا مه‌جمود دێرشه‌وی به‌سه‌رزه‌کی یه‌کتی زانیان دانراوه‌.

به‌سه‌لام راستیه‌که‌ی به‌روشیوه‌ی خواره‌ویه‌، هه‌موو لایه‌که‌مان ده‌زانین، که‌ یه‌کتی زانیان له‌سالی ١٩٧٠ به‌فرمان و راسپاردنه‌ی خوالیخۆشبوو جه‌نابی مه‌لا مسته‌فا بارزانی له‌گه‌لامه‌ی باه‌که‌یه‌تی دامه‌زرا، که‌ توانی به‌ته‌مه‌نیکه‌ی کورت هه‌موو زانیانی ئایینی له‌کوردستان له‌ده‌وری خۆی کۆبکاته‌وه‌و بپێته‌ هۆکاری به‌هێز بونی زانیاری یه‌کتی مامۆستای ئایینی له‌نێو کۆمه‌لگادا... به‌لام دای نسکۆی شوژی له‌نیل له‌سالی ١٩٧٥ نه‌و رێخه‌راوه‌ پهرته‌وازه‌وه‌ ده‌یان مامۆستای قاره‌مان و شوژگیژ ئاواره‌ی ولاتی نێران بوون ژبانی کۆله‌مه‌رگی و دوووه‌ و لاتێان هه‌له‌بژاردو سه‌ریان بۆ خواسته‌کانی به‌عس شوژ نه‌کردو به‌شیکه‌ش له‌ژێر زه‌بیر زه‌نگی دۆژمن مانه‌وه‌و بونه‌ قوریانی (ته‌رحیل و ته‌بعیس و ته‌غالو کیمیاباران بێ سه‌روش و یونکرانیان). له‌ده‌وای هه‌لگیرانه‌وه‌ی شوژ.

جاریکی تر له‌سالی ١٩٨٠ رێخه‌راوی یه‌کتی زانیان هاته‌وه‌ کۆری خه‌بات و به‌رخوادن نه‌ک وه‌ک نووسه‌ر ده‌لیت ماوه‌یه‌که‌ی کورت پێش راپه‌ڕین!!! بۆیه‌ نێمی زانیان هه‌میشه‌ قهرداری خه‌بات و

ده‌کرد تاوا له‌یهاتبوو له‌پارچه‌ کانی تری کوردستانیش روویان تیکردبوو به‌مائی خۆیان ده‌زانی وتاری نایینی له‌ده‌نگی کوردستان له‌هه‌شتاکان و کردنه‌وه‌ی قوتابخانه‌ی نایینی به‌شاردی له‌داسته‌کان و به‌تایه‌تی به‌خشینی شه‌هید له‌داسته‌ی خۆراگی خاوه‌ن گه‌وه‌ی دهن و به‌ره‌زی (صالح محمود) که‌ ده‌کاته‌ خوازای بارزانی شاهه‌دی ته‌وراستیانه‌یه‌. له‌گه‌ل رێزوهرمه‌ت بۆ خه‌بات و قوریاندنی خوالیخۆشبوو مامۆستا مه‌لا نه‌جمه‌دی ته‌جه‌داوا.

له‌کواتیدا نومیده‌وارم هه‌ریه‌که‌ له‌نێمه‌ بتوانین قوتابخانه‌ و خه‌باته‌کانی زانیان له‌ره‌زگار سخته‌ و پهر مه‌ینه‌تیه‌یه‌کان و ناوه‌ر بوونا به‌هه‌ند وه‌رگیرین و خه‌باتیان هه‌میشه‌ له‌به‌رچار بگرین.

گرنگی راویژکردن له‌ ئیسلامدا

به‌هه‌ند وه‌رگرتوه‌.

ته‌نانه‌ت له‌پاشی خۆشی هاوه‌له‌کانی فیزی راویژکردنی کردوون تانه‌وانیش وه‌کو نه‌و گرنگی راویژکردنی بدن له‌کارو به‌رێوه‌بردنی ده‌وله‌تی ئیسلامی هه‌ر بۆیه‌ش گه‌ر میژووی ئیسلام بۆتینه‌سه‌ر بۆمان ده‌رده‌که‌وت هه‌تا شووا راویژکردن کاری پێ راویژه‌تیا نه‌و ده‌وله‌تی ئیسلامی ده‌سته‌کوته‌ی زۆری به‌ده‌ست هه‌یناوه‌، به‌لام هه‌رکاتیک راویژکردن نه‌ما له‌ژبانی سه‌رکرده‌کانی ده‌وله‌تی ئیسلام نه‌و به‌ره‌و ترسانکی رۆشه‌توره‌ و ده‌پیسته‌ له‌سه‌ر هه‌موو موسه‌لمانان و سه‌رکرده‌کانی راویژ کردن بکهنه‌ پێشه‌ی ژبانی خۆیان بۆ نه‌وه‌ی به‌ناسوده‌ی بۆین و به‌ناسوده‌ی کاره‌کانیان به‌ریه‌ به‌ره‌ن و هه‌سه‌ر کۆمه‌لگایه‌ک راویژکاری ته‌کتیف و چالاک یه‌به‌ت به‌ کۆمه‌لگایه‌کی ناته‌ندروست له‌قه‌له‌م ده‌درت و به‌شترین چاره‌سه‌ر گه‌رانه‌وه‌یه‌ بۆ راویژکردن به‌هه‌موو چین و توێژیکه‌ی کۆمه‌لگا له‌پێشبه‌تانه‌کانی روو ده‌کهنه‌ ولات و کۆمه‌لگا له‌بچوکه‌وه‌ تا

حیاتی (تستامری) و فی روایه‌ احب ان لا تعجل حتی تستشیر ابویک) وه‌سه‌و نایه‌تی که‌خوای گه‌وره‌ به‌گشتی فه‌رمان ده‌کات بپۆستی له‌سه‌ر هه‌موو لایه‌کان مایه‌تی به‌ ناوی زێر له‌سه‌ر ده‌رگاکانی بنو سه‌ریت (وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ یَسْتَهْمُ) له‌کاره‌کانماندا جیه‌جی بکهن له‌یرمان نه‌چیت، هه‌رده‌م له‌به‌رچاره‌مان بیت که‌ هیچ کیشه‌به‌ک دروست نابیت گه‌ر راویژ کردن هه‌یت.

له‌ناو کۆمه‌لگا خه‌زاندان نه‌و کیشه‌نای که‌ دیتسه‌ پێش له‌هه‌موو بواردنه‌کان به‌تاییه‌تی کیشه‌ی کۆمه‌لاهه‌تی خه‌زان ده‌گه‌رتنه‌وه‌ بۆ نه‌بوونی راویژه‌ته‌نیا خه‌زاندان، تاده‌گاته‌ نه‌وه‌ی که‌ ته‌ندوتیه‌تی په‌ره‌ ده‌ستپێت بۆ کوشتن و ته‌لاق و ده‌یان کیشه‌ی تر و راویژه‌تی خه‌زان پێگه‌مه‌رمان درودی خودای له‌سه‌ریت به‌هاوه‌له‌کانی له‌زۆریه‌ی پێشبه‌تانه‌کان پرسه‌ی پێ کردوون به‌فه‌رمانی نه‌وان زۆر جار کاری کردووه‌ ده‌بینین له‌شه‌رکه‌کانی به‌داری پیرزور و نوحسو خه‌ندن و په‌یمانی غه‌ته‌فان و ده‌پیسته‌و ته‌بوه‌ که‌ بوونه‌ هۆی زۆریه‌ی ده‌ست که‌وته‌کانی ئیسلام به‌ده‌ست بێسن له‌ته‌نجامی راویژکردن بووه‌ و دای ته‌وانی

مه‌لا رشید زاری

ته‌گه‌ر سه‌یری میژووی نایینی پیرزوری ئیسلام بکهن، نه‌وا بۆمان روون ده‌به‌یتوه‌، که‌ نه‌وه‌ی زۆر گرنگی پێداڕایه‌ت له‌ناین (شورایه‌) واته‌ راویژکردن و پرس له‌هه‌موو کاره‌کانی خودای گه‌وره‌وه‌ پێگه‌مه‌رمان هاوه‌له‌کان و به‌ریه‌به‌رکه‌کانی ده‌وله‌تی ئیسلامی بۆیه‌ به‌هیچ که‌س نییه‌ که‌ باسی راویژکردن بکات، نه‌وه‌ندێ ئیسلام باسی کردوه‌، ته‌مه‌ش له‌لایه‌ن خودای گه‌وره‌وه‌ به‌پێگه‌مه‌ری ئیسلام

جیگری سه روکی دیوانی وه قفی شیعه بو په یام:

زانایانی ئایینی کوردستان به دهر نه بوونه له بهر ژه وه نندی گه له که ی خو یان

نا: عه بدوللا نه حمده

له ژماره ی رابردوی په یام ئاماره مان به وه کرد، که سه ماحه تی شیخ علی خه تیب جیگری سه روکی دیوانی وه قفی شیعی له عیراق، له دیما نه یه کی تاییه ت به (په یام)، وه لآمی چه ند پرسیاریکی دایه وه، ئه مه ش له میانه ی ئه وه سهر دانه ی به پزیزانه وه هات، که خوی به مه بهستی به شداری له کونگره ی پیکه وه ژیان، که وه زاره تی رۆشنیری به هاوکاری وه زاره تی مافی مرؤف له شاری مه ولیر سازی دایو هاتبو وه کوردستان. پاشان له دیما نه یه کی تاییه تدا بو (په یام) وه لآمی چه ند پرسیاریکی دایه وه و چه ند باسیکیشی خسته پوو:

سه ره تا له وه لآمی ته پرسیاره که نامانج له وه به شداری کردنه یان چییبه، له کونگره ی پیکه وه ژیان. به ریز شیخ علی خه تیب گو تی: ماره یه که له عیراق و ناچه که هیش ده کزیته سر برا مه سیحیه کان، له وه شدا تیزو رستان ده یانه وی ئیاله که می بده نه نه ستوی موسلمانانی عیراق، به وه ی پیکه وه ژیان نیه و قبولی ئایینی جیاواز ناکری، بو ته مه به ستوه ره واندنه وه ی ته مه خویاریه، دیاره له کوردستان بیر له وه کرا وه ته وه، که بو ته شه نه نه کردنی

بو وه زعی ناو خو ی عیراق پیوسته هه مووان به دوی چاره سر بگه رین

ته و بیرو بچوونه نه شتواندنی زیاتری بارو دۆخه که پیوسته بیر له چاره سه روکی گونجاو بکریته وه. ئیتمه پیمان وایه عیراق به قوناغتیکی هه ستیار تید په سه ری و نه رکه هه مووان له وه دا یه که رابین، که پیوسته به دوی چاره سه روکی گونجاو بگه رین، بو ته وه ی چیتر خه که که توشی نه هاهمه تی و درده سه ری نه یه ت، به لای ئیمه وه عیراق مولکی هه مووانه و کهس بوی نیبه به هه ر بیانو یک بیت مافی که سی تر زه وت بکات، سونه و شیعه و مه سیحی، یان هه ر بیرو باو دریکی دی، پیوسته ریزیان لی بگری و له ناو خو شماندا به کتر قه بول بکه یین، نه بی جیسا ب بو ویژدان و که راهمه تی مرؤفه کان له و ولانه بگری، هه ر وه ک ئیمام علی رزای خوی له سه ر بیت، له فه رموده یه کدا ده فه رموی: (صغنان من الناس اما آخ لک فی الدین، أو نظیر لک فی الإنسانیة) له به سر نه وه

تایینی له وه هه ریمه ده یگری، به تاییه تیش یه کی تی زانایان که ته و اجوده یکی باشی له و پرس و باس و مه سه لانه هه یه، یان ده بیین له و رو ی کومه لایه تیه وه زانایان ده وریان هه بو وه، له په ره ره ده کردنی رۆله کان و ناو ده دانی مرگه وت و هوشیاری ئایینی و گیانی برایه تی و پته وه ی په یوه ندیسه کومه لایه تیه کان، له گه ل نه وه شدا کوردستان پی شکه وتوره له هه موو رو یکه وه، بگره له وه شدا زانایان له و رو ی مه عنه وه وه رۆلیان هه بو وه، بویه ئیمه دلخوشین به وه هه نگارانه و تومیدی زیاتریش ده خوا زین.

ناوبراو گو تی شی: له گه ل سه روکی یه کی تی زانایان باسیان له وه کرد، که پیوسته هاوکاری یه کتر بیه و، له چه نده تی ته ده ای کاره کان و نه خا مه دانی چه ند جالا کیه ک بو زیاتر لیکه وه نزیک بوونی زانایانی شیعه له زانایانی کورد یه کتر ناسینیکی دۆستانه و به ره ده وام دروست بکه یین، خو شحالیشم به و دایانه له کوردستان شوینی تاییه ت به خو تی سندی ئا فرده ت له بواری زانستی شه ری کرا وه ته وه، که ته مه ش به لگه ی جو ریکی تری پی شکه وتنه له وه هه ریمه ده او زانایان دیسان رۆلیان گپرو وه.

سه باره ت به په یوه ندی نیوان زانایانی ئایینی له کوردستان و زانایانی شیعه له عیراق، به ریز ده عه لی خه تیب گو تی: په یوه ندی ئیمه له گه ل زانایانی ئایینی له هه ریمه ی کوردستان په یوه ندیسه کی برایانه یه، ته مه ش بو چه نکینکی قورئانی ده گه رته وه، که خوی گه ره ده فه رموی: (انما المؤمنون إخوة)، له لایه کی تره وه

پیوستمان به هاوکاری یه کتره و ئیمه ش پیوستمان به ته ره به ی یه کی تی زانایانه بو ته وه ی کاره کانی خو مانی پی با شتر بکه یین، ده بی ته وه ش بوونی هه بی، ته گه رنا به پیچه وانه ره به شتیه یه کی خرا پ (انما المؤمنون إخوة)، له لایه کی تره وه

یه کی تی زانایان له هه ریمه ی کوردستان نمونه یه کی سه رکه وتوون له کاری ریگرا وه ییدا

په یوه ندیسه کی بی شه بی و میژویه، چونکه هه ر دوو لاما ن وه ک پی شه نگی نیو چه ما وه سته میکی زورمان لی کرا وه، به ده ستی رۆیم، بویه له مو عانانی یه کتر ده گه یین و وه کو کاری ریگرا وه ییش هه ر دوو ل

پیوستمان به هاوکاری و ته ره به ی ئیوه یه

زانایانی ئایینی له کوردستان به دهر نه بوونه له بهر ژه وه ندی گه له که ی خو یان و بگره گه لانی عیراقیش، زور جاریش بویرانه هه نگاری مه ی دانی و به رنامه ی جوان به ناسوی ناینده یه کی باش ده هاو زین. ناوبراو گو تی شی: لیره وه سوپاسی زورمان ناراسته ی یه کی تی زانایان و سه روکی ته و ریگرا وه ده که یین، له سه ر ته وه هه نگاره جوانانه یان و ته و پی شوازیه گه رمه ی له ئیمه یان کرد، به راستی درو یان دیاره ته نانه ت له کاری ریگرا وه یی پی شه شدا سه رکه وتو وانه هه نگا و ده نین، بویه ده خوا زم په یوه ندیسه کانان له ناسیتیکی با شتر دابی، تا زیاتر سوود له یه کتر وه رگری و به رنامه ی ناینده ناسا تر بیه یین به رپوه.

ده خوازم په یوه ندیسه کانان با شتر بکه یین و زیاتر لیک

زانایانی ئایینی له کوردستان به دهر نه بوونه له بهر ژه وه ندی گه له که ی خو یان و بگره گه لانی عیراقیش، زور جاریش بویرانه هه نگاری مه ی دانی و به رنامه ی جوان به ناسوی ناینده یه کی باش ده هاو زین. ناوبراو گو تی شی: لیره وه سوپاسی زورمان ناراسته ی یه کی تی زانایان و سه روکی ته و ریگرا وه ده که یین، له سه ر ته وه هه نگاره جوانانه یان و ته و پی شوازیه گه رمه ی له ئیمه یان کرد، به راستی درو یان دیاره ته نانه ت له کاری ریگرا وه یی پی شه شدا سه رکه وتو وانه هه نگا و ده نین، بویه ده خوا زم په یوه ندیسه کانان له ناسیتیکی با شتر دابی، تا زیاتر سوود له یه کتر وه رگری و به رنامه ی ناینده ناسا تر بیه یین به رپوه.

بانگه شه ی هاوشیوه بوون ده که نه و هه موو جره جیاوازیه ک له نیوان ژنو پیسا و ده ده که نه وه، به جورتیک که چه نگان به رام به ر به سر ووشتی بایلوژی نافرته راگه یاندوه، بروایان به هیچ جوره جیاوازیه کی بایلوژی و کومه لایه تی نیوان ژنو پیسا و نیبه، به لکو ده لئین: ته نانه ت هیژی جه ته بی و بازووی پیسا و به هوی په ره ده ی کومه لایه تیه وه دروست بو وه، ته و پی شیارانه ی فیمینیزی جه نده ری بو زالبوون به سه ر جیاوازیه کانی نیوان ژنو پیسا و هینایانه کایه وه، بریتیه له دو یساره دایه شکرده وه ی رۆل له و رو ی کومه لایه تی و کلتوری و سیاسیه وه له نیوان ژنو پیسا و له ته و اتا و تیکردنی ستراتژی جه نده ریه کاندا ته وه به دینه کزیت که پیسا و وه ک ستاندریک بو کاری نافرته ان دا تره وه، واته ژنان رۆلی پیسا و بیین یان به له مانایه کی تر به ته و او ی بین به پیسا و، که واته له ژنیانی کومه لایه تیه رۆلی مینه نامیتیت، هه موو کاره کانی مینه به کم ده زانیت، له به رام به ر ته مه شدا هیچ گۆرانکاریه که له رۆلی پیسا و ناینریت، ده رنه خا میش ته وه یه ژن بیته پیسا و، پیوسته قورسانی به هه موو تاییه ندمه ندیسه کانی خوی بدات و لایه نی سۆز داری و جنسی به ته و او ی فراموش بکات.

جه نده ر... پیلان و ئامانج

هه یه، پیوسته ته و چینه ایته به ته واره تی تیک بشکرتیرت. فیمینیزی رادیکالی پیاوانیان به به رپر سیاری یه که می چه وساندنه وه ی نافرته ان ده زانی و ده لئین: هه موو ته و توندوتیژیسه جه سته ییانه ی دوو چاری نافرته ان ده بیته وه به هوی هیژی بایه لۆژی پیاوانه وه بو وه، ته مه ش نافرته ی کرد ته پاسکو بو پیسا و، تیروانینی فیمینسته کان بو په یوه ندی نیوان ژنو پیسا و بریتیه له تیروانینیکی دژایه تی و مملاتی له نیوان ته و دوو ره گه زدا، که لایه تیکان (واته ژن) هه موو هیژیکی به هوی کومه لگه وه لیسنه ندراده ته وه، لایه نی دوو مه یان (واته پیسا و) ته و هیژی پی تراوه، فیمینستی رادیکاله کان خیزان و کومه ل به هوکاری یه که می دوکاه و تویی و بیته یی نافرته ده زانن. رادیکالیه کان ده لئین: پیوسته هه ندیک چه می کومه لایه تی ریشه کیش بکرتیت وه که چه می (تیرینه وه مینه) و ده لئین پیوسته ته و چه مکه به ته واره تی له ناو بیچت تا وه کو بتوانین زالبین به سه ر پۆلینکرده وه ی کومه لگا له سه ر بنه مای ره گه ز، پاش ته ره چینه کانی کومه لگا

فیمینیزی جه نده ری بزوتنه وه ی فیمینیزم:

مه لا فه رمان خه رابه یی ده بیین به سی شه پۆل دابه ش ده کزین. شه پۆلی یه که م: فیمینیزی لیبرال: بزوتنه وه ی فیمینیزم له سه ده ی نۆزه ده م به بالی لیبرالی ده ستی پیکرد و داوای چه کسازای کردنی باوردۆخی نافرته یان له و رو ی کومه لایه تی به ی ناو بو ریسه وه ده کدرده بانگه شه ی یه کسانیه تی واقعیان کرد، وه ک یه کسان ی له دا بین کردنی هه لی کارکردن و کریتی مانگانه و بواری خو ئیندا، فیمینیزی لیبرالی گرنگی ته و او ی به تاییه ته ندیسه کانی نافرته و لایه نی بایه لۆژی ده دا، باسیان له چا کسازیکردنی چه نیته ی کارکردن و مندا لبوون و مۆلته نی دایکایه تی و په ره ره کردنی مندا لان ده کرد. ته وانه ی کاریگر یان هه بو له سه ر ته و شه پۆله (میری و لستۆن کرافت) به نووسینی کتیبی (هه قانیه تی مافه کانی ژن) کاریگر یه کی سه ره کی له سه ر ته و شه پۆله دانا، له داوای ناوبراو (جان نیستوارت میل) به هاوکاری ها و سه ری یه که می (هیتری تیلور) کتیبی (به ستره و بی ژنان) له سالی (۱۸۶۹)

